

Lieta C-406/22**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar
Tiesas Reglamenta 98. panta 1. punktu****Iesniegšanas datums:**

2022. gada 20. jūnijs

Iesniedzējtiesa:*Krajský soud v Brně* (Apgabaltiesa Brno, Čehijas Republika)**Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:**

2022. gada 20. jūnijs

Prasītājs:

CV

Atbildētāja:*Ministerstvo vnitra České republiky* (Čehijas Republikas Iekšlietu ministrija)**Pamatlietas priekšmets**

Prasība par atbildētājas lēmumu, ar kuru prasītāja iesniegtais starptautiskās aizsardzības pieteikums tika noraidīts kā acīmredzami nepamatots.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets

Iesniedzējtiesa lūdz interpretēt dažas normas Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2013/32/ES (2013. gada 26. jūnijs) par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (turpmāk tekstā – “Direktīva”).

Prejudiciālie jautājumi

1. Vai [Direktīvas] I pielikuma b) punktā paredzētais drošas izcelsmes valsts noteikšanas kritērijs šīs direktīvas 37. panta 1. punkta piemērošanas nolūkā – saskaņā ar kuru konkrēta valsts nodrošina aizsardzību pret vajāšanu vai sliktu

apiešanos, ievērojot Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā paredzētās tiesības un brīvības, it īpaši tiesības, no kuru ievērošanas nevar atkāpties saskaņā ar minētās konvencijas 15. panta 2. punktu, – ir jāinterpretē tādējādi, ka, ja konkrēta valsts ārkārtas stāvokļa laikā šī konvencijas 15. panta izpratnē atkāpjas no Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas uzliktajām saistībām, tā vairs neatbilst šim kritērijam, lai to atzītu par drošu izcelsmes valsti?

2. Vai [Direktīvas] 36. un 37. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tie liedz dalībvalstij atzīt trešo valsti par drošu izcelsmes valsti tikai daļēji, ar noteiktiem teritoriālajiem izņēmumiem, kuru gadījumā nav piemērojama prezumpcija, ka šāda valsts daļa ir droša pieteikuma iesniedzējam, un, ja dalībvalsts atzīst šo valstu par drošu ar šādiem teritoriālajiem izņēmumiem, tad šīs direktīvas mērķiem nevar atzīt šo valsti kopumā par drošu izcelsmes valsti?

3. Vai gadījumā, ja uz jebkuru no abiem iepriekš izklāstītajiem prejudiciālajiem jautājumiem tiktu sniegta apstiprinoša atbilde, [Direktīvas] 46. panta 3. punkts kopsakarā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pantu ir jāinterpretē tādējādi, ka tiesai lietā, kurā ir apstrīdēts lēmums par acīmredzamu pieteikuma nepamatotību saskaņā ar [Direktīvas] 32. panta 2. punktu, kas pieņemts, pamatojoties uz [Direktīvas] 31. panta 8. punkta b) apakšpunktu, pēc savas iniciatīvas (*ex officio*) – arī pieteikuma iesniedzēja iebilduma neesamības gadījumā – ir jāņem vērā fakts, ka valsts atzīšana par drošu ir pretrunā Savienības tiesībām iepriekš minēto iemeslu dēļ?

Atbilstošās Savienības un starptautisko tiesību normas

Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 18. un 47. pants.

Direktīvas 11., 12., 40.–42., 46. apsvērumi, 1. pants, 31. panta 8. punkts, 32. panta 2. punkts, 36., 37. un 46. punkts, kā arī I pielikums.

Protokols Nr. 24 par patvērumu Eiropas Savienības dalībvalstu pilsoņiem (turpmāk tekstā – “Protokols Nr. 24”).

Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk tekstā – “Konvencija”) 15. pants un Ženēvas Konvencijas par bēgļa statusu 3. pants.

Atbilstošās Čehijas tiesību normas

Saskaņā ar *zákon č. 325/1999 Sb., o azylu* (Likums Nr. 325/1999 par patvērumu, turpmāk tekstā – “Likums par patvērumu”) **16. panta 2. un 3. punktu** starptautiskās aizsardzības pieteikums tiek noraidīts kā acīmredzami nepamatots, ja pieteikuma iesniedzējs nāk no valsts, ko Čehijas Republika atzīst par drošu izcelsmes valsti, ja vien pieteikuma iesniedzējs nav pierādījis, ka viņa gadījumā šo

valsti nevar noteikt par drošu izcelsmes valsti. Ja pastāv šādi noraidīšanas priekšnosacījumi, netiek novērtēts, vai pieteikuma iesniedzējs atbilst nosacījumiem patvēruma vai alternatīvās aizsardzības piešķiršanai un vai viņš ir norādījis faktus, kas liecina par to, ka viņš var būt pakļauts vajāšanai vai ka viņam draud smags kaitējums.

Saskaņā ar Likuma par patvērumu **3.d pantu** starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējam ir tiesības uzturēties Čehijas Republikas teritorijā, taču tas nevar būt pamats uzturēšanās atļaujas iegūšanai. Saskaņā ar **2. panta 1. punkta b) apakšpunktu** ārvalstniekam ir starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēja statuss, kamēr nav beidzies termiņš prasības iesniegšanai tiesā, un tiesas procesa, kurā tiek izskatīta prasība par ministrijas lēmumu, laikā saskaņā ar administratīvā procesa likumu, ja šī prasība aptur lēmuma izpildi, vai līdz brīdim, kad apgabaltiesa pieņem lēmumu par atteikšanos apturēt lēmuma izpildi, ja ārvalstnieks to ir prasījis. Saskaņā ar Likuma par patvērumu **32. panta 2. punktu** prasības par lēmumu iesniegšana Likuma par patvērumu 16. panta 2. punkta izpratnē neaptur lēmuma izpildi. Saskaņā ar Likuma par patvērumu **85.b panta 1. punktu** pēc tam, kad pieņemts lēmums noraidīt starptautiskās aizsardzības pieteikumu kā acīmredzami nepamatotu, ja to nav atcēlusi tiesa, vai pēc tam, kad pieņemts apgabaltiesas lēmums atteikt lēmuma izpildes apturēšanu, ja tā ir pieprasīta, ministrija pēc savas ierosmes izdod attiecībā uz ārvalstnieku rīkojumu izceļot no valsts ar derīguma termiņu, kas nepārsniedz vienu mēnesi.

Saskaņā ar Likuma par patvērumu **2. panta 1. punkta k) apakšpunkta 3. punktu** par drošu izcelsmes valsti tiek atzīta valsts, kas ratificējusi un ievēro starptautiskos līgumus par cilvēktiesību un pamatvērtību aizsardzību, tostarp normas par efektīviem tiesību aizsardzības līdzekļiem. Pamatojoties uz *vyhláška č. 328/2015 Sb., kterou se provádí zákon o azylu a zákon o dočasné ochraně cizinců* (rīkojums Nr. 328/2015 par Likuma par patvērumu un Likuma par ārvalstnieku pagaidu aizsardzību noteikumu izpildi, turpmāk tekstā – “Rīkojums”), par drošu izcelsmes valsti ir atzīta Moldova, izņemot Piedņestru.

Saskaņā ar *zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní* (Likums Nr. 150/2002 – Administratīvā procesa likums, turpmāk tekstā – “Administratīvā procesa likums”) **73. pantu** tiesa pēc prasītāja pieteikuma un pēc atbildētājas uzklaušanās aptur pārsūdzētā lēmuma izpildi, ja lēmuma izpilde vai citas tā tiesiskās sekas radītu prasītājam nesamērīgi lielāku kaitējumu nekā kaitējums, kas var rasties citām personām lēmuma izpildes apturēšanas rezultātā, un ja tas nav pretrunā svarīgām sabiedriskām interesēm.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma **76. panta 1. punkta c) apakšpunktu** tiesa atceļ pārsūdzēto lēmumu procesuālo pārkāpumu dēļ, kas saistīti ar būtisku administratīvā procesa noteikumu neievērošanu, ja šī lēmuma sekas varētu būt pēc būtības pieņemtā lietas risinājuma prettiesiskums.

Īss pamatlīetas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 2022. gada 9. februārī prasītājs, kurš nāk no Moldovas, iesniedza starptautiskās aizsardzības pieteikumu Čehijas Republikā (turpmāk tekstā – “ČR”). Viņš to pamatoja ar draudiem, ko viņš saņem no nezināmām personām. 2015. gadā viņš bija nelaimes gadījuma, kura laikā notriekšanas ar mašīnu rezultātā gāja bojā uz trotuārā esošais cilvēks, liecinieks. Prasītājs to visu redzēja. Vainīgais aizbēga no notikuma vietas. Prasītājs izsauca neatliekamās medicīniskās palīdzības dienestu un policiju. Tajā pašā naktī pie viņa uz mājām atbrauca kaut kādi cilvēki. Viņiem galvā bija balaklavas. Viņi aizveda viņu uz mežu un piekāva. Pēc tam prasītājs aizbēga. Viņš atgriezās uz mājām, aizveda meitu uz paziņu, lai viņa pieskatīja meitu, un vērsās policijā. Pēc tam meita aizbrauca uz drošu vietu pie savas mātes Kazahstānā. Policijā apgalvoja, ka viņi izmeklēs lietu, bet viņi nezina vainīgo, tāpēc nespēj palīdzēt prasītājam. Prasītājs aiz bailēm vairs neatgriezās uz mājām. Viņš slēpās pie draugiem. Pēc divām dienām viņš tomēr brauca uz mājām un konstatēja, ka viņa māja tika nodedzināta. Pēc tam prasītājs aizbēga no Moldovas. Paziņa dabūja viņam Rumānijas pasi. Uz tās pamata viņš aizbrauca uz Čehijas Republiku. Viņš atgriezās uz Moldovu 2016. un 2019. gadā. Taču viņš centās, lai par to neviens nezināja, izņemot viņa brālēnus. Policija izmeklē šo lietu jau septiņus gadus, taču vainīgie joprojām nav atrasti¹. Prasītājs nekur nav iesniedzis sūdzību par policijas rīcību.
- 2 Prasītājs iesniedza starptautiskās aizsardzības pieteikumu (turpmāk tekstā – “prasītāja pieteikums”), lai noregulētu savu uzturēšanos Čehijas Republikā. Viņš atzina, ka 2016. gadā attiecībā uz viņu tika pieņemts lēmums par viņu izraidīšanu uz diviem gadiem, jo viņš strādāja, pamatojoties uz viltotu Rumānijas pasi. Pēc tam 2020. gadā viņš saņēma rīkojumu izceļot, kas atkārtoti izdots 2022. gada 23. janvārī.
- 3 Pamatojoties uz 2022. gada 8. marta lēmumu (turpmāk tekstā – “lēmums par noraidīšanu”), atbildētāja noraidīja prasītāja pieteikumu acīmredzamas nepamatotības dēļ saskaņā ar Likuma par patvērumu 16. panta 2. punktu, jo Čehijas Republika atzīst Moldovu, izņemot Piedņestru, par tā saucamo drošu izcelsmes valsti, kā norādīts rīkojumā. Atbildētāja savāca arī no dažādiem avotiem materiālus par politisko situāciju, drošību un cilvēktiesību ievērošanu Moldovā.
- 4 Ja pieteicējs nāk no drošas izcelsmes valsts, viņam ir jāpierāda, ka viņa gadījumā nevar atzīt šo valsti par drošu, kas, pēc atbildētājas domām, prasītājam nav izdevies šādu iemeslu dēļ:
 - 1) lēmuma pieņemšanas laikā nebija ziņu par bruņota konflikta kaimiņvalstī Ukrainā paplašināšanos uz Moldovu;

¹ Policija nojaušot, kurš izdarīja slepkavību, bet nespēj pierādīt šīs personas, kura esot meklēšanā jau 25 gadus, vainu.

- 2) lai gan nevar izslēgt, ka pastāv personu, kas nostājas pret valsts režīmu, vajāšanas², it īpaši viņu kriminālvajāšanas un sodīšanas diskriminējošā veidā, gadījumi, prasītājs neietilpst šādu personu kategorijā;
 - 3) runājot par draudiem no nezināmām personām, tie tika saņemti jau 2015. gadā, un prasītājs vēlāk divas reizes atgriezās uz dzimteni; turklāt viņš neizmantoja visus pieejamus aizsardzības veidus (piemēram, no ombuda vai neatkarīgu organizāciju puses);
 - 4) prasītāja pieteikuma mērķis ir tikai viņa turpmākās uzturēšanās Čehijas Republikā noregulēšana.
- 5) Prasītājs iesniedza prasību par atbildētājas lēmumu, norādot tajā, ka atbildētāja nav pienācīgi noskaidrojusi faktus, nav izskatījusi pieteikumu pilnībā, ņemot vērā pieteicēja subjektīvas bažas, un nav ņēmusi vērā lēmuma par noraidīšanu sekas.
 - 6) 2022. gada 9. maijā apgabaltiesa apmierināja prasītāja pieteikumu³ par lēmuma izpildes apturēšanu saistībā ar prasības celšanu šādu iemeslu dēļ:
 - 1) Moldovā prasītājs būtu pakļauts smaga kaitējuma riskam no privātpersonu puses, kuras pagātnē jau nodarījušas viņam kaitējumu;
 - 2) 2022. gada 8. maijā prokrieviskas separātistu vienības Piedņestrā pārgāja kaujas gatavības stāvoklī;
 - 3) Moldova atkāpās no Konvencijas uzliktajām saistībām.
 - 7) 2022. gada janvārī Moldova pasludināja ārkārtas stāvokli enerģētikas krīzes dēļ. Līdz ar to 2022. gada 25. februārī šī valsts paziņoja Eiropas Padomei, ka tā atkāpjas no saistībām, kas izriet no Konvencijas 15. panta, tostarp tiesībām uz vārda brīvību, par kurām ir runa 10. pantā. Vienu dienu iepriekš Moldovas parlaments bija pasludinājis aplenkuma un kara ārkārtas stāvokli, reaģējot uz Krievijas uzbrukumu Ukrainai. 2022. gada 3. martā, proti, piecas dienas pirms atbildētājas lēmuma, kas neņem vērā šo faktu, pieņemšanas, jaunā drošības apdraudējuma dēļ Moldova atkārtoti atkāpās no Konvencijā noteiktajām saistībām. 2022. gada 28. aprīlī tā atkārtoti pasludināja šīs atkāpes pagarinājumu, jo 2022. gada 21. aprīlī Moldovas parlaments bija pagarinājis ārkārtas stāvokli līdz 2022. gada 23. jūnijam.
- ² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2011/95/ES (2011. gada 13. decembris) par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu (turpmāk tekstā – “Direktīva 2011/95”), 9. panta izpratnē.
- ³ Ja prasītājs neiesniegtu šo pieteikumu, viņš vairs nebūtu starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējs, kuram ir tiesības uzturēties Čehijas Republikas teritorijā.

Prejudiciālo jautājumu vērtējums

Iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, kādas sekas saistībā ar noteiktas valsts atzīšanu par drošu izcelsmes valsti ir šādiem apstākļiem:

- (a) šis valsts ir atkāpusies no Konvencijā noteiktajām saistībām ārkārtas stāvokļa laikā;
- (b) dalībvalsts atzinusi valsti par drošu tikai attiecībā uz tās teritorijas daļu, nevis pilnībā,

un, ja vismaz viena no šīm problēmām ir pamats tam, ka valsts vairs nav atzīstama par drošu izcelsmes valsti,

- (c) vai administratīvajai tiesai, izskatot prasību par lēmumu par starptautiskās aizsardzības pieteikuma noraidīšanu, ir jāņem vērā šis fakts pēc savas ierosmes (*ex officio*).

Par pirmo prejudiciālo jautājumu (atkāpe no Konvencijā noteiktajām saistībām, pamatojoties uz tās 15. pantu)

- 8 Iesniedzējtiesa uzsver, ka no Direktīvas 36. un 37. panta izriet, ka prezumpcija par pietiekamu aizsardzību izcelsmes valstī var tikt atspēkota, ja to pamato nopietni apsvērumi. Taču dalībvalstij ir jānodrošina pilnīga Direktīvas noteikumu piemērošana⁴. No tā izriet, ka, izvērtējot lēmumu par pieteikuma, kas balstās uz drošas izcelsmes valsts koncepciju, noraidīšanu, Savienības tiesai tiesību uz efektīvu tiesisko aizsardzību kontekstā ir ne tikai jānovērtē tas, vai pieteikuma iesniedzējs ir efektīvi atspēkojis šo prezumpciju, bet arī tas, vai vispārējā valsts iekļaušana drošu izcelsmes valstu sarakstā atbilst Direktīvai.
- 9 Tiesību un brīvību, kas paredzētas tostarp Konvencijā, it īpaši tiesību, no kuriem nedrīkst atkāpties saskaņā ar Konvencijas 15. panta 2. punktu⁵, ievērošana ir norādīta I pielikumā Direktīvai kā viens no kritērijiem valsts atzīšanai par drošu izcelsmes valsti.
- 10 Protams, atkāpe no saistībām, kas izriet no Konvencijā paredzētajām tiesībām, no kurām var atkāpties, nenozīmē, ka šīs tiesības “vairs nav spēkā”. Šādās atkāpes gadījumā noteikta valsts iegūst lielāku brīvību ierobežot šīs tiesības.

⁴ Skat. Tiesas spriedumu, 2018. gada 25. jūlijs, *A./Migrationsverket*, C-404/17, 25., 26. un 31. punkts.

⁵ Tās ir tiesības uz dzīvību, izņemot nāves gadījumus, kas ir likumīgas karadarbības rezultāts, spīdzināšanas aizliegums, aizliegums turēt verdzībā vai nebrīvē, kā arī sodīšanas nepieļaujamība bez likuma.

- a) Konkrētas valsts varas iestādēm ir plaša rīcības brīvība attiecībā uz iejaukšanos šajās tiesībās, salīdzinot ar parastu, nevis ārkārtas stāvokli ⁶.
- b) Iejaukšanās šajās tiesībās ir jānovērtē citādi, proti, ņemot vērā divus kritērijus: (i) atbilstību apjomam, kas ir absolūti nepieciešams ārkārtas stāvoklī un (ii) atbilstību pārējām saistībām, kas izriet no starptautiskajām tiesībām (piemēram, no Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām vai Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas pret spīdzināšanu, kuru dalībniece ir Moldova, vai Ženēvas konvencijām) ⁷.
- 11 Gramatiskā interpretācija varētu likt secināt, ka atkāpes saskaņā ar Konvencijas 15. pantu rezultātā konkrēta valsts faktiski vairs nav droša valsts. Tādējādi tā deklarē, ka tā neaizsargās – kā tā to darījusi līdz šim – tiesības un brīvības Konvencijas izpratnē. Šeit ir jāatsaucas uz Direktīvas 42. apsvērumu, saskaņā ar kuru trešās valsts noteikšana par drošu izcelsmes valsti nevar nozīmēt, ka minētās valsts valstspiederīgajiem tiek nodrošināta pilnīga drošība, kā arī uz I pielikumu, kurā norādīts, ka pamats ir tiesību, no kurām var atkāpties, ievērošana, un pēc tam likts uzsvars uz tiesībām, no kurām nevar atkāpties. Analogiski var arī atsaukties uz protokolu Nr. 24, kurā ir noteikts, ka, ja dalībvalsts atkāpjas no Konvencijas uzliktajām saistībām, pārējām dalībvalstīm ir jāpieņem turpmākai izskatīšanai starptautiskās aizsardzības pieteikums, ko iesniedzis šādas valsts piederīgais. Tādējādi pārējās dalībvalstis vairs neatzīst dalībvalsti, kas atkāpjas no saistībām, par drošu izcelsmes valsti, un, pēc iesniedzējtiesas domām, šim secinājumam ir jābūt piemērojamam vēl jo vairāk tad, ja valsts, kas atkāpjas no saistībām, ir trešā valsts.
- 12 Otrās interpretācijas ietvaros tiek ierosināta pieeja, saskaņā ar kuru valsts nepārstāj ievērot tiesības un brīvības, kas izriet no Konvencijas, pat pēc atkāpes no saistībām. Proti, pat atkāpe pati par sevi īstenībā nenozīmē pilnīgu “atteikšanos” no Strasbūras cilvēktiesību aizsardzības mehānisma. Šeit ir runa nevis par Konvencijas denonsēšanu tās 58. panta izpratnē, bet par šo tiesību ievērošanas “ārkārtas kārtību”, un pat tad šī valsts nevar atkāpties no noteiktām tiesībām.
- 13 Iesniedzējtiesa sliecas par labu interpretācijai, saskaņā ar kuru atkāpe Konvencijas 15. panta izpratnē automātiski nozīmē, ka šo valsti vairs nevar atzīt par drošu izcelsmes valsti.

⁶ Sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas plēnuma 1978. gada 18. janvāra spriedumu lietā *Īrija pret Apvienoto Karalisti*, Nr. 5310/71, 207. punkts.

⁷ Sk., piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2018. gada 20. marta spriedumu lietā *Mehmet Hasan Altan pret Turciju*, Nr. 13237/17, 94. punkts, kā arī lietā *Şahin Alpay pret Turciju*, 78. punkts.

Par otro prejudiciālo jautājumu (tikai kādas izcelsmes valsts daļas atzīšana par drošu)

- 14 Dalībvalstu praksē ir atrodami teritoriālie izņēmumi⁸ noteiktiem ģeogrāfiskiem apgabaliem vai personīgie izņēmumi⁹ pieteikuma iesniedzējiem no drošām izcelsmes valstīm. Kipra, Dānija un Francija atzīst Moldovu par drošu izcelsmes valsti pilnībā. Čehijas Republika vienīgā atzīst Moldovu par drošu izcelsmes valsti, izņemot Piedņestru.
- 15 Pēc iesniedzējtiesas domām, lai atzītu valsti par drošu, tai ir jāatbilst Savienības tiesībās paredzētajiem nosacījumiem. Teritoriālā vai personīgā ierobežojuma iespēja bija arī skaidri paredzēta Padomes Direktīvā 2005/85/EK (2005. gada 1. decembris) par minimāliem standartiem attiecībā uz dalībvalstu procedūrām, ar kurām piešķir un atņem bēgļa statusu¹⁰, kas tika aizstāta ar pašreizējo direktīvu, kurā šī iespēja vairs nav skaidri paredzēta. Priekšlikuma, kas ietver pašreizējās direktīvas projektu, pamatojumā norādīts, ka tiek atcelts fakultatīvais noteikums, kas ļauj dalībvalstīm piemērot drošas izcelsmes valsts jēdzienu tikai kādai valsts daļai. Tādējādi, ja Direktīva, kas, atšķirībā no iepriekšējās direktīvas, regulē kopīgas, nevis tikai minimālās patvēruma procedūras normas, neietver šādu noteikumu, valsti, kuras gadījumā dažas teritorijas daļas neatbilst Direktīvas I pielikumā noteiktajiem nosacījumiem, nevar atzīt par drošu izcelsmes valsti.
- 16 Pretējais secinājums būtu pretrunā Direktīvas 36. panta 1. punktam un 37. panta 1. punktam un ieviestu procesuālās atšķirības attiecībā uz (i) personu, kura nāk no valsts daļas, kas atzīta par drošu, un kurai ir jāatpēko drošības prezumpcija, jo pretējā gadījumā viņa var saņemt rīkojumu izceļot neatkarīgi no iemesliem, kuru dēļ viņa lūgusi patvērumu, un (ii) personu, kas nāk no valsts, kurai piemērots teritoriālais izņēmums, un kas var cerēt uz savas pieteikuma izskatīšanu pēc būtības un automātisku lēmuma izpildes apturēšanu pārsūdzības iesniegšanas gadījumā¹¹. Šādas atšķirības noved arī pie nelabvēlīgas atšķirīgas attieksmes, salīdzinot ar pieteikuma iesniedzējiem no valstīm, kas vispār nav iekļautas drošu

⁸ Piemēram, Čehijas Republika, Dānija un Somija atzīst par drošu Gruziju, izņemot Dienvidosetiju un Abhāziju. Arī Kipra un Čehijas Republika joprojām paredz izņēmumu ukraiņu pieteicējiem no Krimas pussalas un Doņeckas vai Luganskas reģiona. Ungārija atzīst ASV par drošu izcelsmes valsti, bet tikai attiecībā uz pavalstīm, kur netiek piemērots nāves sods.

⁹ Luksemburga ir atzinusi Beninu un Ganu par drošām izcelsmes valstīm, bet tikai vīriešiem. Savukārt Dānija attiecībā uz Krieviju piemēro izņēmumus etniskiem čečeniem, LGBTI pieteicējiem, Krievijas ebrejiem un politiski aktīvām personām, kas saskarušās ar ļaunprātīgu pilnvaru izmantošanu no valsts iestāžu puses. Dānijā darbojas arī vispārējais izņēmums LGBTI pieteicējiem. Izņēmumus noteiktām cilvēku grupām Armēnijā, Maroko un Tunisijā piemēro arī Nīderlande.

¹⁰ Sk. šīs direktīvas 30. panta 1. punktu.

¹¹ Šādas atšķirīgās attieksmes sekas ir attēlotas Kanādas Federālās tiesas 2015. gada 23. jūlija spriedumā lietā Y.Z. pret Kanādu (Pilsonība un imigrācija), 2015 FC 892 (<https://bit.ly/3yAfhzx>).

izcelsmes valstu sarakstā. Atšķirīga attieksme, kas pamatojas uz izcelsmes valsts kritēriju, pārkāpj arī Ženēvas Konvencijas par bēgļa statusu 3. pantu. Teritoriālie izņēmumi arī negatīvi ietekmē starptautiskās aizsardzības pieteikumu izskatīšanu saskaņā ar Direktīvas 2011/95/ES 8. pantu.

- 17 Drošu izcelsmes valstu koncepcijai ir jāveido zināms procesuāls vienkāršojums administratīvajai iestādei, kas izskata pieteikumu. Taču dalībvalstīm ir jābūt iespēja izmantot šo procesuālo vienkāršojumu tikai attiecībā uz “bezproblēmu” valstīm, kuru gadījumā (līdzīgi kā ES dalībvalstu gadījumā) faktiski ir maz ticams, ka tas ģenerē bēgļus vai personas, kurām ir tiesības uz alternatīvo aizsardzību. To valstu gadījumā, kas efektīvi nekontrolē kādu teritorijas daļu, šī bezproblēmiskuma nav. Šādas situācijas galējs piemērs var būt Ukraina.
- 18 No otras puses, iesniedzējtiesa apzinās, ka iepriekš izklāstītais viedoklis nav viennozīmīgs, – kā parāda dažu tādu dalībvalstu prakse, kas joprojām atzīst dažas valstis par drošām ar teritoriālajiem vai personīgajiem izņēmumiem – un atzīst, ka skaidras norādes par iespēju piemērot teritoriālos izņēmumus neesamību var arī saprot arī tā, ka Direktīva tos pilnībā neizslēdz (lai gan Savienības likumdevēja nodoms bija skaidri atšķirīgs).

Par trešo prejudiciālo jautājumu (izskatīšana pēc savas ierosmes)

- 19 Galvenā loma kopējā Eiropas patvēruma sistēmā ir Direktīvas 46. panta 3. punktam¹², kas nodrošina katram pieteicējam tiesības uz *efektīvu tiesisko aizsardzību* pret lēmumu par starptautiskās aizsardzības pieteikuma noraidīšanu. Efektīvajam tiesiskās aizsardzības līdzeklim ir jānodrošina pilnīga faktu un juridisko jautājumu *ex nunc* pārbaude vismaz pirmās instances tiesā. Šajā lietā rodas jautājums, vai, pamatojoties uz šo noteikumu, iesniedzējtiesai ir *ex officio* jāizskata jautājums par noteiktas valsts atzīšanas par drošu atbilstību I pielikumam Direktīvai. Šajā noteikumā nav skaidri paredzēta iespēja pieņemt lēmumu pēc savas ierosmes¹³.
- 20 Čehijas Republikas kontekstā runa ir par to, vai arī prasītāja iebilduma neesamības gadījumā tiesai pēc savas ierosmes ir jāizvērtē, vai konkrētas valsts atzīšana rīkojumā par drošu izcelsmes valsti atbilst Direktīvai, kā arī vai tai ir jānolemj, ka atbildētāja nedrīkstēja pieņemt lēmumu saskaņā ar Likuma par patvērumu 16. panta 2. punktu, ja tā konstatējusi, ka rīkojums šajā ziņā ir pretrunā Direktīvai.
- 21 Saskaņā ar valsts praksi administratīvajai tiesai pēc savas ierosmes ir jāņem vērā procesuālais pārkāpums, proti, tas, ka administratīvā iestāde pieņēma lēmumu, kas nav pieļaujams atbilstoši konkrētajā gadījumā piemērojamajiem procesuālajiem

¹² Čehijas Republikas likumdevējs līdz šim nav transponējis šo tiesību normu Čehijas Republikas tiesību sistēmā. Tāpēc tam ir tieša iedarbība.

¹³ Direktīvā ir skaidri minēta *ex officio* izskatīšana citās situācijās, ko regulē 46. panta 4. punkts vai 46. panta 6. punkts.

noteikumiem¹⁴. Hipotētiski to varētu attiecināt arī uz situāciju, kur iestāde, kas pieņem lēmumu par starptautiskās aizsardzības pieteikumu, veic procesu saskaņā ar Direktīvas 31. panta 8. punkta b) apakšpunktu, izmantojot drošas izcelsmes valsts koncepciju, un nolemj par šī pieteikuma acīmredzamu nepamatotību Direktīvas 32. panta 2. punkta izpratnē, lai gan šīs valsts neatbilst nosacījumam, kas norādīts Direktīvas I pielikumā.

- 22 Ja Direktīvas 46. panta 3. punkts neļautu tiesai arī pēc savas ierosmes izvērtēt rīkojuma atbilstību Direktīvas I pielikumam, būtu jāpajautā, ko citu varētu aptvert pilnīgā lietas juridisko jautājumu analīze. Šis noteikums pats par sevi nenorāda, ka šāda analīze ir jāveic tikai ietvaros, kas noteikti pieteikuma iesniedzēja apgalvojumos, tāpēc tas skaidri neizslēdz *ex officio* izvērtējumu. Lai pamatotu šo argumentu, var arī atsaukties uz lojālas sadarbības principu Līguma par Eiropas Savienību 4. panta 3. punkta izpratnē¹⁵.
- 23 Iesniedzējtiesa sliecas par labu viedoklim, ka saskaņā ar Direktīvas 46. panta 3. punktu minētā analīze ir jāveic pēc savas ierosmes, turklāt tai ir jāaptver jautājums par to, vai Direktīvas 31. panta 8. punkta b) apakšpunkta izpratnē šajā gadījumā būtu vispār jāpiemēro paātrināta procedūra.

¹⁴ Skat. *Nejvyšší správní soud* (Augstākā administratīvā tiesa) 2017. gada 10. maija spriedumu, Nr. 2 As 163/2016–27.

¹⁵ Skat. Tiesas 2011. gada 8. marta atzinumu 1/09 (68. un 69. punkts).